

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Андреана Борисова Ефтимова

Факултет по журналистика и масова комуникация, СУ „Св. Климент Охридски“
3.5. Обществени комуникации и информационни науки (журналистика – медиен език и стилове на писане)

върху научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (анализ на дискурса – медии), обявен в ДВ бр. 16/27.02.2015 г. с единствен кандидат гл.ас. д-р Елена Борисова Тарашева

I. Изследователска (творческа) дейност и резултати

1. Оценка на монографичния труд „The Image of a Country in International Media: The Case of Bulgaria” (Cambridge Scholars Publishing, 2014)

Монографията „The Image of a Country in International Media: The Case of Bulgaria” (Cambridge Scholars Publishing, 2014 – 174) попада в една група изследвания от различни научни перспективи върху историческия, политическия и културния контекст на репрезентациите на България в англоезичните страни. Мотивацията за подобен интерес е разяснена в началото на работата чрез очертаване на ситуацията на България в Европа, чрез изказвания на чуждестранни политици за страната и пр. Изследователският проект на д-р Елена Тарашева се концентрира върху въпроса как хората от една чужда страна (в случая Великобритания) си създават представа за държава, с която не са в съседски връзки и отношения, чрез медии, които използват влиянието си, за да конструират негативни образи и репрезентации за непривилегированите други (с.2). Авторката си поставя за цел да разработи аналитичен механизъм за установяване на имиджа на страната чрез медийните публикации (с.2) в периода от 5 години (от 2007 до 2012 г.) на уебсайта на Би Би Си. Методологията на изследването е комбинация от контент анализ, дискурс анализ и корпусен анализ, като от количествените данни се извеждат и качествените характеристики на изследваните обекти.

В първата глава на монографията се уговарят термините *имидж* и *репрезентация*. Изясняват се компонентите, познати от социалната психология, на базата на които се формират атиюдите към националния имидж – когнитивен (знанията за обекта), афективен (чувствата към обекта) и конативен (предразположението към действие спрямо обекта) (с.6). Формирането на нагласите и стереотипите за една нация представлява сложна конфигурация от преценки, върху които сериозно влияние оказват медиите. В главата накратко се представят и теоретичните парадигми на изследването: медиазнанието (интересуващо се от интенциите на създателя на посланието, дневния ред на медиите, рецепцията на медийното послание, както и от понятието за фрейм), културологичната перспектива (работеща с понятието „репрезентация”) и дискурс анализа (наблягащ върху връзката на езика и социалната действителност чрез разясняването на понятието за дискурс). В следващите глави поетапно се обогатява информацията от изследвания в трите научни направления. Особено ценен е прегледът на принципите за селекция на медийното съдържание и информационната стойност на новините във втората глава (с.22-24), в резултат на който се обобщава, че

съдържанието, публикувано в медиите, се предава от някакъв специфичен ъгъл (с.22), а факторите, които влияят върху това, са собствеността на медиите, рекламния интерес, аудиторията, идеологията на редакторския екип и пр. Това обобщение кореспондира с изясняването на принципите на Би Би Си за отразяване на международната политика в началото на монографията. В третата глава дискурс анализът като операционална процедура се свързва с теоретичната парадигма на функционалната граматика, чийто ключови понятия са метафункциите на езика (идеациона, текстуална и междуличностна), категориите за структуриране на опита в езика (секвенции, фигури и елементи), семантичните роли (актор, цел, обект, пациент, бенефициент, резултат и пр., описани от М. Лакова в българската езиковедска литература), както и с прагматиката, като се представят класификации на репрезентативните стратегии по Ван Дайк (с.77) и на речевите актове по Дж. Остин и Дж. Сърл (с.78). В четвъртата глава пък се представят основни постановки на корпусната и компютърната лингвистика, за да се допълни качествения анализ с количествени методи на изследване. Прави впечатление, че авторката отлично познава англоезичните водещи учени в тези направления.

Всяка теоретична парадигма се обвързва с конкретна терминология и методика на изследването.

Като най-предпочитан и широко разпространен в анализа на медиите се обявява контент анализът. Достойнство на изследването е обсъждането на критическите гледни точки към този метод. Като типичен подход за изследвания на медиите се споменава и фрейм анализът (с.15), като не се изяснява дали става дума за различен от контент анализа метод. Категориите, по които се разглежда съдържанието на статиите в уебсайта на Би Би Си, са следните: количество на материалите за България (в сравнение с други страни – Белгия, Португалия, Финландия, Дания), рубрикиране и тематични блокове (в сравнение с други страни), информационни поводи за публикациите, сравнение на публикациите за България в Би Би Си с тези в други медии (в случая Ройтерс). Резултатите са недвусмислени. Броят на статиите за България е по-малък от публикациите за държави с подобна територия и население, а доминиращите рубрики са спортът и престъпленията. Преобладаващите теми, свързани с България, са имиграцията, престъпността, уроците от Втората световна война и антисемитизма, незачитането на правата на животните в Източна Европа, необходимост от подобряване на услугите, взаимоотношенията с Русия, приликите с Румъния. Очевидно е, че образът на България преминава през опозиционни точки в стереотипизирането: Изток-Запад, център-периферия, богатство-бедност, капитализъм-социализъм, цивилизация-природа. Ето защо анализът е съзвучен с културологичните наблюдения на Е. Саид върху оптиката на Запада спрямо Изтока, на Е. Шилз за отношенията между център и периферия, на А. Тойе за поведението на малките държави и др., като се откроява реалният проблем – маргинализацията ни на територията на глобалните значения. Най-честият информационен повод за публикации за България са изказвания на чужди граждани и инициирани от репортери на Би Би Си разследвания за трафика на хора, в които се търси негативният образ на държавата. Взаимодействието между българи и англичани се отразява само чрез темите за имиграцията, престъпността, трагичните инциденти и няколко други, като се показва нежелание за асоциация в ценностен план между двете страни. Съпоставката с други английски медии показва позитивна нагласа към България в Ройтерс, докато в Би Би Си нито една от темите, поставени в Ройтерс, не се засяга. Възползвайки се от допълненията на етнографския контент анализ, авторката представя и ролята на България и българите в публикациите – те са активни,

но като престъпници, не са канени като експерти да коментират събития, наказвани са от Европейския съюз за неспособността си да следват демократичните практики и пр.

В третата глава се представят резултатите от дискурсия анализ на медийните публикации за България. Дискурс анализът е метод, чрез който се наблюдава как различните равнища на езика в специфичен контекст създават свят, кодиран в дискурса. Критическият дискурс анализ, чието развитие се свързва с имената на Феъркълф, Ван Дайк, Марсдън, пък набляга върху социалните отношения на доминация, дискриминация, власт и контрол, които се афишират в езика (с.13-14). Въз основа на идеологическия поглед към медиите, изразен по три начина: пасивна информация, номинализационна трансформация и негативни внушения, се извеждат резултати от анализа на четири статии в Би Би Си, посветени на включването на България в Шенгенската зона. Изводите са, че България не е в центъра на дискурса, съставен от медийните публикации, че името на държавата се появява в съчинителното словосъчетание „Румъния и България”, което д-р Тарашева определя като „безпринципна координация” заради липсата на доказана връзка между двата обекта. България е асоциирана с негативни действия и е възприемана като пасивен реципиент на агресивното поведение на ЕС (вж. анализа на темо-ремната организация на текстовете в статиите). Въз основа на редица езикови особености като релексикализацията, свръхлексикализацията, предпочитанията към относителните прилагателни и позитивните твърдения, повишената метафорика, част от които са средства за евфемизация на речта, се формира идеята за следването на евроезика в публикациите за България на Би Би Си. Въпреки този привидно политически коректен език Е. Тарашева обобщава, че се откриват достатъчно манипулативни похвати, които да усъмнят читателя в отношението на медията към България.

Дискурс анализът се обвързва и с постиженията на корпусната и компютърната лингвистика в четвъртата глава. Е. Тарашева подлага на статистическа обработка корпус от медийни текстове от уебсайта на Би Би Си (за периода от 5 години – 2007-2012 г.) въз основа на ключови думи и на колокации. В списъците с ключови думи, свързани с България, доминират собствени имена (Румъния, Сърбия, Гърция, както и имена на чужди държавници и британски граждани), нарицателни имена (корупция, финансова помощ и санкции) и топоними. Изследването на лексикалния конкорданс показва, че най-честите колокации на името на България са с думите „беден”, „помощ” и „санкции”. Резултатите според авторката са недвусмислени – интересът към България е слаб и се диктува от любопитството към регионални проблеми, не се дава думата на България, налагат се темите за престъпността, бедността, забавеното развитие и санкциите, които формират негативно отношение към страната. Липсва интересът към теми от социалния живот, изкуството и науката.

Комбинацията на трите методики за анализ на медийните текстове показва, че само комплексното проучване на такива сложни обекти може да даде достоверна представа за действието на медийните феномени. Монографията на д-р Елена Тарашева дава един надежден алгоритъм за подобни изследвания в бъдеще. Бих искала да отбележа и отличното структуриране на книгата, което улеснява рецепцията на научния текст. Фактът, че книгата е издадена от престижно издателство, подкрепя високата оценка за текста като научен продукт и като ценно за медийната практика и за обществените науки изследване.

2. Оценка на приносите в останалите приложени публикации, направени след назначаването на академичната длъжност „гл.асистент“

В годините след назначаването си за главен асистент и след защитата на докторската си дисертация д-р Елена Тарашева има значително количество научни публикации. Публикациите ѝ в реферирани и рецензирани списания за този период са 10, като две от тях са книги на английски език в престижното английско издателство Cambridge Scholars Publishing – докторската ѝ дисертация от 2011 г. и хабилитационния ѝ труд от 2014 г. В научния електронен архив на НБУ кандидатката има 19 публикации. През последния петгодишен период на атестация д-р Елена Тарашева е надхвърлила нормата на НБУ за публикуване на научни статии. Повечето от тях са отпечатани в Годишника на Департамент „Чужди езици и литератури“, в сборници и списания, издавани у нас и в чужбина. Тя има и публикация в списание в висок импакт фактор - Discourse and Society. Според мрежата Рисърч гейт публикационната ѝ дейност събира 1, 41 импакт точки. Гугъл Сколар отчита 10 цитирания на нейни текстове в международни издания. Освен това кандидатката отчита 7 публикации извън темата на хабилитацията си, направени след защитата на докторантурата ѝ през 2008 г. В тях е регистриран интересът на д-р Тарашева към проблемите на чуждоезиковото обучение и ролята на медиите в образователния процес, към участието на лингвистичните корпуси в чуждоезиковото обучение и към парламентарния дискурс.

Несъмнено приносът на д-р Елена Тарашева в изброените области е съществен и доказан от високата цитируемост на научните ѝ публикации в международни издания.

3. Цитиране от други автори

Справката за цитиране, изготвена от библиотеката на НБУ въз основа на четири източника (Google Scholar, Microsoft Academic Search, ISI Web of Science, Scopus), показва 16 цитирания. Индексът h е 3.00, което сигнализира за утвърден автор, чиято научна активност е висока, а постиженията му са забелязани от научната общност. Индексите за средния брой публикации и за новите публикации също са високи. Рефлексията на публикациите на д-р Тарашева е предимно в статии на чужди автори – J. Zhukova, W. Cheng/ L. Phoenix, E. Camandona, T. Chiulli, G. Focho, T. Gimenez, I. Vargas, H. Gill, M. Kocatepe, J. Rothwell, но я цитират и български учени – М. Алмалех. В заключение може да се каже, че научната дейност на д-р Елена Тарашева се радва на висока международна научна оценка.

4. Оценка на резултатите от участие в изследователски и творчески проекти и приложение на получените резултати в практиката

Д-р Елена Тарашева е участвала в редица международни изследователски проекти – (1) Британския Съвет: Написване на учебно съдържание за преподаване на култура като част от обучението по английски език в средното училище в България (1995-1998); (2) Британски съвет и Отворено общество: Обмен между български и британски университети на студенти от програми, които подготвят учители. Преподаване на уроци за родната култура пред ученици в приемащата страна (1997-2000); (3) Британски съвет: Написване на уникален курс за дистанционно обучение за учители по английски език (1998-1999); (4) Централен Фонд за стратегическо развитие на НБУ: Колко ефективно е ученето на чужди езици чрез медии? (2005 -2006); (5) Британски съвет. Проект за въвеждане на гражданско обучение в училище (2007-2008).

Проектите дават впечатляващи резултати в обучението на учители и студенти (създадена е лаборатория за езикови анализи на журналистически и политически текстове със средствата на корпусната лингвистика, както и специализация в програма „Англицистика“ за редактор на международни новини в медиите), в обмена на студенти между университети, в създаването на учебни материали за университетски и училищни дисциплини (учебник по критически анализ на дискурса, общообразователни курсове за работа с медийни текстове).

Особено внимание заслужава проектът за обучение по чужд език чрез медии, финансиран от НБУ – „Колко ефективно е ученето на чужди езици чрез медии?“ (2005 -2006). Резултатите се обсъждат и прилагат и досега в Холандия и други страни. А включването на разнообразни медийни форми в обучението на младите хора подобрява тяхната медийна грамотност и гражданско образование.

Д-р Елена Тарашева активно участва в приложението на резултатите в практиката, както и в научните съобщения за извършената работа по проектите.

II. Учебна и преподавателска дейност

1. Аудиторна и извънаудиторна заетост (работа в електронния обучителен модул "MOODLE – НБУ", осигуряване на студентски практики и стажове и др.)

Нормата за учебна заетост на д-р Тарашева е изпълнена и надхвърлена за периода на последната ѝ атестация. Кандидатката е изпълнила изискванията на публикуване на материали в "MOODLE – НБУ" съгласно Наредбата за заетостта на редовните преподаватели, като освен текстове за четене, публикува и интерактивни тестове.

Д-р Тарашева е участвала като директор в създаването на програма „Англицистика“ по нов стандарт и въвежда оригинални курсове на английски език на мястото на курсове от чужди програми. Два от най-новите практически курсове са нейно авторство – *Практическа фонетика на английския език* и *Анализ на медийни текстове*. Д-р Тарашева е създала и водила в своята преподавателска практика общо 36 курса. Неин принос е отварянето на практическите курсове за студенти от целия университет и включването им в реформата на общообразователните курсове по език, въвеждането на специализиран изпит по английски език, който привлича желаещи в НБУ да проверят езиковото си ниво, и преработката на магистърските програми „Лингводидактика“ и „Писмен и устен превод“.

Доказателство за отличната ѝ работата със студентите е проектът за обмен на студенти между български и британски университети.

Оценка на високото ниво на нейната компетентност е, че е лицензиран екзаминатор на изпитите на Кеймбриджския синдикат по английски език: Examiner for Cambridge ESOL examinations - FCE, CAE and CPE.

2. Работа с Еразъм студенти

Д-р Тарашева е работила с петима Еразъм студенти като преподавател, а като директор на програма е отговаряла за изготвянето на индивидуални планове и за акредитацията на обучението на студенти, участвали в Еразъм програмата.

3. Оценки от анкетите на студентите

Оценките на студентите от три курса за преподавателската работа на д-р Тарашева (отношение към студентите, методи на преподаване, допълнителни учебни материали, оценяване и др.) са между 4.60 и 5.00. Високата оценка за работата на д-р Тарашева се дължи на използването на интерактивни тестове във всички курсове, на сериозния обем от информация в системата Мудъл, който е на разположение на студентите, както и на ясното и навременно разяснение на целите, темите на курсовете и начините за оценяване.

III. Административна и обществена дейност

1. Участие в колективни органи на управление на НБУ

Д-р Тарашева е директор на програма „Англицистика“ от 2009 г. и впоследствие програмен директор на департамент „Англицистика“ с отговорност за три магистърски и две майнър програми. Тя е програмен консултант и на бакалавърската програма „Англицистика (английски език, култура и литература)“.

2. Обществена активност

Обществената активност на д-р Елена Тарашева е свързана с работата ѝ като журналист в периода 1985 – 1992 г. по проблемите на образованието, науката и техниката. Работата ѝ в международни проекти показва уменията ѝ за общуване с хора и за писане в екип.

3. Привличане на студенти в програмата

Въпреки намалелия интерес към филологическите дисциплини, всички програми, за които отговаря д-р Тарашева, стартират и увеличават приема си. През последната година БП „Англицистика“ има 24 студенти.

IV. Лични впечатления от кандидата

Впечатленията ми от д-р Тарашева са за отворен и доброжелателен колега, който винаги проявява интерес към научните занимания на колегите си. Тя показва готовност за инициране и участие в научни проекти, свързани с медийната проблематика.

V. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Работата на д-р Тарашева върху имиджа на страната ни в чуждестранните медии е съпътствана от желанието ѝ резултатите от изследването ѝ да намерят отражение в европейската медийна регулация и в разработването на надеждни механизми за мониторинг. Убедена съм, че нейната компетентност може да бъде от полза в усъвършенстването на работата на органите за медийна регулация в България – етични

комисии, Съвета за електронни медии, журналистически организации и сдружения и пр.

В заключение убедено давам на д-р Елена Борисова Тарашева най-високата положителна оценка за научната, учебно-преподавателската и обществената ѝ дейност. Предлагам д-р Елена Борисова Тарашева - единствен кандидат в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (анализ на дискурса – медии), обявен в ДВ бр. 16/27.02.2015 г. -, да бъде допусната и избрана за „доцент“ от АС на НБУ. Ще гласувам положително за избирането ѝ на академичната длъжност „доцент“.

27.05.2015 г.

доц. д-р Андреана Ефтимова